

РЕЦЕНЗІЇ

DOI: 10.18372/2307-9061.60.15977

С. Я. Лихова,

доктор юридичних наук, професор
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-4755-7474>

І. Ф. Літвінова,

кандидат юридичних наук, доцент
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-0674-8728>

ТЕОРІЯ ТА ПРАКТИКА ЗАСТОСУВАННЯ ФОРМ ФІКСУВАННЯ У КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОВАДЖЕННІ

У 2012 році був прийнятий новий Кримінальний процесуальний кодекс України, але незважаючи на те, що у цьому Законі вперше для кримінального процесу України унормоване використання електронних інформаційних систем, детально регламентований порядок, умови та форми використання технічних засобів, започаткована інформатизація кримінального процесу продовжує розвиватися.

Поряд із використанням звичайних паперових форм процесуальних документів з кожним роком постійно збільшується частка електронних документів, здійснення технічного фіксування процесуальних дій та рішень.

Переведення досудового розслідування та судового розгляду в електронну площину розглядається як найбільш дієвий засіб забезпечити рівноправність сторін та змагальність процесу.

Набуття знань та навичок щодо форм і методів фіксації у кримінальному процесі, щодо особливостей використання електронних інформаційних систем, їхніх можливостей, розмежування обов'язковості паперових та електронних форм стає нагальною необхідністю для усіх учасників кримінального процесу.

Актуальним та вчасним у цій сфері є практичний посібник О.С. Олійник, О.П. Бабікова «Форми фіксації у кримінальному процесі України (теоретичний аспект та зразки процесуальних документів)»¹, у якому досліджені форми фіксації процесуальних дій і рішень у кримінальному провадженні, відображені особливості використання електронних систем під час досудового розслідування та судового розгляду кримінальних проваджень, надані зразки найбільш застосовуваних процесуальних документів, що складаються учасниками кримінального провадження.

У першу чергу, слід відмітити логічну послідовність дослідження питань, що зазначені у практичному посібнику. Автори починають дослідження із визначення поняття документів у кримінальному процесі, загальної характеристики документів, що складаються у кримінальному процесі, їхньої класифікації. Особлива цінність рецензованого практичного посібника полягає у дослідженні не лише письмових форм фіксації у кримінальному провадженні, а й програмних комплексів правоохоронних, судових, інших державних органів та недержавних організацій та їхніх можливостей. Наведені приклади їхнього використання у кримінальному процесі, досліджене значення та перспективи розвитку цифрових форм, впровадження електронних комунікаційних систем у діяльність учасників кримінального провадження.

У посібнику наведені зразки найбільш застосовуваних процесуальних документів, що складаються громадянами, їхніми представниками, стороною захисту, слідчими, прокурорами, що надає можливість порівняти та дослідити документи різних учасників кримінального провадження, їхні особливо-

---

¹ Олійник О.С., Бабіков О.П. *Форми фіксації у кримінальному процесі України (теоретичний аспект та зразки процесуальних документів):* практ. посіб. Харків: Право, 2021. 416 с.

сті та приклади застосування. Систематизована інформація з наведенням правових позицій та практик Верховного Суду та ЄСПЛ щодо оцінки процесуальних документів, допущених помилок при їхньому складанні, наслідків допущених порушень фіксації у кримінальному провадженні.

Практичний посібник складається зі вступної частини, трьох розділів, які містять сімнадцять глав, що зумовлює послідовний виклад матеріалу.

У першому розділі рецензованого практичного посібника «Фіксація процесуальної діяльності учасників кримінального процесу», що складається із чотирьох глав, визначені поняття, загальна характеристика документів, що складаються у кримінальному процесі, класифікація процесуальних документів. Автори докладно та ретельно проаналізували види документів у кримінальному процесі, сфери їх застосування. У кримінальному процесі з метою забезпечення гарантій прав його учасників встановлені певні вимоги щодо набуття прав та повноважень, підстав участі у кримінальному провадженні, тому заслуговує на увагу докладна характеристика авторами документів на підтвердження повноважень (статусу) учасника кримінального процесу. В окремій главі цього розділу дуже влучно та доречно викладені загальні вимоги до документів, а саме: культура мовлення в процесуальних документах, використання мовних засобів при фіксації відомостей про предмети та явища, фіксації усних і письмових мовних повідомлень під час проведення процесуальних дій, засвідчення протоколу учасниками процесуальних дій. В окрему главу виділено електронні інформаційні системи у кримінальному провадженні, бо впровадження інформаційних технологій у роботу органів системи правосуддя, автоматизація діяльності є одним із ключових елементів Стратегії реформування судоустрою, судочинства та суміжних правових інститутів.

Авторами слушно зазначено, що аналіз процесів утворення, поширення, модернізації та інтеграції електронних інформаційних систем та баз даних, що пов'язані з кримінальним судочинством, вказує, що відбувається планомірне витіснення паперових форм фіксації у кримінальному процесі, їхню заміну технічною фіксацією, автоматизацією процесу збирання, аналізу та обміну інформації, її зберіганням та використанням в електронних формах, з кінцевою метою – впровадження електронного судочинства, де роль людини буде мінімізована.

У другому розділі практичного посібника «Зразки процесуальних документів учасників кримінального провадження» авторами наведені зразки найбільш застосовуваних процесуальних документів, що складаються громадянами, їхніми представниками, стороною захисту, слідчими, прокурорами, що надає можливість порівняти та дослідити документи різних учасників кримінального провадження, їх особливості та приклади застосування. Систематизовано інформацію з наведенням правових позицій та практик Верховного Суду та ЄСПЛ щодо оцінки процесуальних документів, допущених помилок при їх складанні, наслідків допущених порушень фіксації у кримінальному провадженні.

Третій розділ практичного посібника «Формулювання питань у процесуальних документах при призначенні судових експертиз у кримінальному провадженні» присвячений практичним питанням при здійсненні криміналістичної експертизи, експертизи зброї та слідів і обставин її використання, трасологічній експертизі, експертизі речових доказів та матеріалів.

Практичний посібник О.С. Олійник, О.П. Бабікова є значним внеском у вирішення складних теоретико-прикладних проблем кримінального процесуального права України. Використані значна кількість матеріалів кримінальних проваджень, адвокатських досьє, аналітичні та дослідні матеріали правоохоронних органів, судова практика.

Теоретичні обґрунтування, висновки і зразки процесуальних документів учасників кримінального провадження становлять значний інтерес як для юридичної науки, так і для практичної діяльності правоохоронних та судових органів.